

Özel Eğitim Okullarında Eğitim Alan Öğrencilerin Velilerinin Beden Eğitimi ve Spor Dersleri Beklentileri

Beyza Dülger¹

Yazar Bilgileri

Kurum Bilgileri:

¹Rehber Öğretmeni; Keçiören Özel Eğitim Uygulama Okulu, Ankara, Türkiye

ORCID:

0000-0003-4827-4097

Email:

beyzadoga@hotmail.com

Yayın Bilgileri

Gönderi Tarihi: 29.02.2024

Kabul Tarihi: 21.03.2024

Yayın Tarihi: 27.03.2024

Anahtar Kelimeler:

engelli bireyler
beden eğitimi ve spor
özel eğitim
özel eğitim uygulama okulları

Özet

Bu çalışmanın amacı, özel eğitim okullarında beden eğitimi ve spor derslerine yönelik veli beklentilerini incelemek ve bu beklentileri çeşitli değişkenlere göre analiz etmektir. Araştırmanın evrenini Ankara ilindeki özel eğitim okullarına devam eden öğrencilerin ebeveynleri ve yasal vasileri oluşturmaktadır. Örneklem büyüklüğü 256 kadın ve 76 erkek olmak üzere rastgele seçilen 332 kişidir. Araştırmada veri toplama aracı olarak Ebeveyn Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin normal dağılım göstermesi nedeniyle parametrik testler kullanılmıştır. Ebeveynlerin beklenti düzeylerini belirlemek için tanımlayıcı istatistiklerden yararlanılmıştır. Araştırma bulguları, kadın katılımcıların beden eğitimi dersinden beklentilerinin erkeklere göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ebeveyn tutum ölçeğinin işlevsel, destekleyici ve önem alt boyutları ile yaş grupları arasında 29 yaş ve altı katılımcılar lehine, 40 yaş ve üstü katılımcılar lehine anlamlı farklılıklar gözlenmiştir. Ayrıca, lisansüstü eğitime sahip katılımcılar, daha düşük eğitim seviyesine sahip olanlara kıyasla beden eğitimi derslerine yönelik daha yüksek beklentilere sahiptir. Sonuç olarak, ebeveynlerin özel eğitim okullarındaki beden eğitimi derslerine yönelik beklentileri orta düzeyde bulunmuştur. Bu bulgular, sporun engelli bireyler üzerindeki yararlı etkisine ilişkin ebeveyn farkındalığının artırılmasının ve bu nüfus arasında geniş katılımı teşvik etmek için spora yönelik tutumlarının değiştirilmesinin önemini vurgulamaktadır.

Investigation of Service Quality Perceptions and Level of Satisfaction of Expectations of Members Receiving Services in Sports Facilities

Author Informations

Affiliation:

¹Guidance Counselor; Keçiören Special Education Practice School, Ankara, Turkey.

ORCID:

0000-0003-4827-4097

Email:

beyzadoga@hotmail.com

Publication Informations

Received: 29.02.2024

Accepted: 21.03.2024

Published: 27.03.2024

Keywords:

individuals with disabilities
physical education and sports
special education
special education practice
schools

Abstract

The objective of this study is to investigate parental expectations for physical education and sports classes in special education schools, and to analyze these expectations based on various variables. The study population includes parents and legal guardians of students attending special education schools in Ankara province. The sample size is 332 individuals, randomly selected, including 256 females and 76 males. The research employed the Parental Attitude Scale, as the data collection instrument. Due to the normal distribution of the data, parametric tests were used. Descriptive statistics were utilized to determine the expectation levels of parents. The research findings indicate that female participants had higher expectations from physical education classes than males. Significant differences were observed between the functional, supportive, and importance sub-dimensions of the parental attitude scale and age groups, favoring participants aged 29 and below for the former and those aged 40 and above for the latter. Additionally, participants with postgraduate education held higher expectations for physical education classes compared to those with lower levels of education. In conclusion, parents' expectations for physical education classes in special education schools were found to be moderate. These findings highlight the significance of increasing parental awareness regarding the beneficial impact of sports on individuals with disabilities and altering their attitudes towards sports to encourage broad participation among this population.

1. GİRİŞ

Beden eğitimi ve spor, insan yaşamında önemli bir yer tutar. Sadece fiziksel sağlığımızı korumakla kalmaz, aynı zamanda ruhsal ve zihinsel sağlığımızı da destekler. Bu disiplin, özellikle genç nesillerin sağlıklı gelişiminde kritik bir rol oynar. Ancak, engelli bireylerin beden eğitimi ve spor alanındaki ihtiyaçları ve beklentileri genellikle göz ardı edilir veya yeterince araştırılmaz. Bu çalışma, özel eğitim uygulama okullarındaki öğrencilerin ebeveynlerinin beden eğitimi ve spor derslerine yönelik beklentilerini belirlemeyi ve bu beklentilerin çeşitli değişkenler açısından nasıl farklılık gösterebileceğini incelemeyi amaçlamaktadır.

Hareket, çocukların dünyayı keşfetmek için başvurdukları temel bir araçtır ve doğdukları andan itibaren sürekli bir şekilde hareket halindedirler. Bu süreç, çocukların çevrelerini tanımalarını, etkileşimde bulunmalarını ve deneyimlerini ifade etmelerini sağlar. Bu doğal keşif süreci, çocukların hem motor becerilerini hem de algısal yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olur (Çamlıyer, 1994; Çamlıyer & Çamlıyer, 2011). Ancak, engellilik, bireylerin günlük yaşamlarına uyum sağlamasını zorlaştıran kronik bir durumu ifade eder. Bu durum, bireyin belirli davranışları yerine getirememesi veya sınırlanmasıyla kendini gösterebilir ve çeşitli faktörlere bağlı olarak farklılık gösterebilir (İlhan, 2007; Özmen & Çetinkaya, 2012).

Özel gereksinimli bireylerin eğitiminden en iyi şekilde yararlanabilmeleri için uygun malzemelere, yöntemlere, eğitim programlarına ve ortamlara ihtiyaç vardır. Bu kapsamda sunulan hizmetlere "özel eğitim" adı verilir (Özsoy ve ark., 1992). Ebeveynlerin, engelli çocuklarının toplumla bütünleşmesine, psikolojik ve sosyal olarak rahatlamalarına ve aile dışındaki etkinliklere katılarak sadece aile içinde değil toplum içinde de sorunlarından uzaklaşmalarına yardımcı olması da son derece önemlidir.

Spor, engelli bireyler için hem rehabilitasyon süreçlerinin bir parçası olarak hem de rekabetçi faaliyetler olarak büyük önem taşır. Spor, bireyin çevresiyle etkileşim kurmasına, sosyal becerilerini geliştirmesine ve kendini ifade etme yeteneğini güçlendirmesine yardımcı olur. Ayrıca, sporun fiziksel ve duygusal sağlık üzerinde olumlu etkileri olduğu bilinmektedir ve bu durum engelli bireylerin özgüvenlerinin oluşmasına ve artmasına da katkı sağlar (Gür, 2001). Bu bağlamda, özel gereksinimli çocukların günlük yaşamlarına spor etkinliklerini entegre etmeleri, gelişimlerini günlük hayatlarına aktarabilmeleri açısından son derece önemlidir. Sporun bu şekilde entegrasyonu, çocukların kişisel gelişimlerini desteklerken aynı zamanda toplum içinde kabul görmelerini sağlar. Ayrıca, sporun fiziksel ve zihinsel sağlığa olan olumlu etkileriyle birlikte, obezitenin önlenmesine de katkı sağlar (Beyazoğlu, 2014).

Bu bilgilere dayanarak, engelli bireylerin spor faaliyetlerine katılımının artmasıyla birlikte, toplumdaki engellerin azalacağını ve bu bireylerin toplumla daha iyi bütünleşeceğini öngörebiliriz. Bu çalışmanın amacı, özel eğitim uygulama okullarında öğrenim gören öğrencilerin anne, baba ve yasal velilerinin beden eğitimi ve spor derslerine yönelik beklentilerini belirlemek ve bu beklentileri farklı değişkenler açısından incelemektir. Bu kapsamda, ebeveynlerin beden eğitimi derslerine yönelik beklenti düzeylerinin ne olduğunu ve bu düzeylerin cinsiyet, yaş, eğitim seviyesi ve haftalık beden eğitimi ders saati gibi değişkenlere göre nasıl değişebileceğini araştırmayı amaçlamıştır. Bu çalışmanın sonuçları, özel gereksinimli çocukların eğitiminde ve spor aktivitelerine katılımında daha etkili stratejilerin belirlenmesine katkı sağlayacaktır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Tasarımı ve Amacı

Bu araştırma, Ankara ili özel eğitim uygulama okullarında öğrenim gören öğrencilerin anne-baba ve yasal varislerini içeren bir evreni temsil etmektedir. Örneklem, gelişigüzel örnekleme yöntemi

kullanılarak belirlenmiştir. Bu tür örneklemede araştırmacının saptanan örneklem büyüklüğüne göre herhangi bir şekilde evrenin bir parçasını seçmesi söz konusudur (Arlı ve Nazik, 2001).

2.2. Araştırma Grubu

Araştırma grubu, 256 kadın ve 76 erkek olmak üzere toplamda 332 katılımcıdan oluşmaktadır. Bu örneklemin belirlenmesi için Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı 19 özel eğitim uygulama okulundan katılımcılar seçilmiştir. Bu okullar, farklı öğrenci ihtiyaçlarını karşılayan çeşitli eğitim ortamlarını temsil etmek amacıyla seçilmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu ve Anne-Baba Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Kişisel Bilgi Formu, katılımcıların demografik bilgilerini içermektedir. Anne-Baba Tutum Ölçeği ise, öğrenci velilerinin beden eğitimi dersine yönelik beklentilerini ölçmek amacıyla kullanılmıştır.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Konu ile ilgili alanyazın incelenip araştırmacı tarafından geliştirilen 4 sorudan meydana gelen kişisel bilgi formunda, cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi ve haftalık beden eğitimi ders saati gibi demografik bilgileri belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır.

2.3.2. Anne Baba Tutum Ölçeği

Öğrenci velilerinin beden eğitimi dersinden beklentilerini ölçmek için Öncü (2007) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, 5'li likert tipinde derecelendirilmektedir. Toplamda 21 madde ve 4 faktörden oluşmaktadır. Bu maddelerden 13'ü olumlu, 8'i olumsuzdur. I. Boyutta 8, II. Boyutta 5, III. Boyutta 4 ve IV. Boyutta de 4 madde bulunmaktadır. Ölçekte alınan en yüksek puan 105, en düşük puan ise 47'dir. Tutum ölçeği çalışmasında puan ortalaması 85,70 ve standart sapma 11,32 olarak bulunmuştur. Boyutlara, maddelerin içerikleri dikkate alınarak isim verilmeye çalışılmıştır. I. Boyutta yer alan maddelerin tümü beden eğitimi dersinin nasıl algılandığıyla ilgili olduğundan bu boyuta "algısal boyut" ismi verilmiştir. II. Boyutta yer alan maddeler beden eğitimi dersinin işlevleri ile ilgili olduğundan bu boyuta "işlevsel boyut", III. Boyutta yer alan maddeler beden eğitimi dersine katılımı destekleme ile ilgili olduğundan bu boyuta "destek boyutu" ve IV. Boyutta yer alan maddeler beden eğitimi dersinin önemi ile ilgili olduğundan bu boyuta da "önem boyutu" ismi verilmiştir. Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı .80 olarak hesaplanmıştır.

2.4. Veri Toplama Süreci

Anketler okul idareleri ile iletişime geçilerek veli toplantılarının düzenlendiği saatlerde dağıtılmıştır. Velilere araştırma hakkında bilgilendirme yapılmış ve gönüllü katılım sağlanmıştır. Anketler, veliler tarafından doldurulduktan sonra toplanmıştır.

2.5. Veri Analizi

Verilerin analizi, SPSS 24 yazılımı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. İlk olarak, tanımlayıcı istatistikler yöntemiyle verilerin temel özellikleri incelenmiştir. Bu aşamada, ebeveynlerin beden eğitimi beklentilerine ilişkin ortalama ve standart sapma gibi istatistiksel değerler hesaplanmıştır. Daha sonra, kategorik verilerin dağılımını anlamak için frekans analizi uygulanmıştır. Ebeveynlerin cinsiyetleri, yaş grupları ve eğitim seviyeleri gibi değişkenlerin frekansları belirlenmiştir. Ayrıca, ikili gruplar arasında karşılaştırmalar yapmak için t-testi yöntemi kullanılmıştır. Bu analizlerle, farklı gruplar arasında potansiyel farklılıkların belirlenmesi amaçlanmıştır. İkidenden fazla grup arasındaki farklılıkları incelemek için ise ANOVA (Varyans Analizi) yöntemi uygulanmıştır. Bu analizler,

ebeveynlerin beden eğitimi beklentileri üzerindeki etkileyici faktörleri anlamak ve araştırma sorularını cevaplamak için kullanılmıştır.

2.6. Etik İlkeler

Bu çalışma, 626906 numaralı yüksek lisans tezinden türetilmiştir. Araştırmanın gerçekleştirilmesi için Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır (Onay No: 2018/1361, Onay Tarihi: 12/04/2018). Bu etik onay, araştırmanın insan katılımcılar üzerindeki etkilerini değerlendirme ve katılımcı haklarını koruma amacıyla titizlikle uygulanmıştır. Araştırmanın yürütülmesi sürecinde etik standartların tam olarak yerine getirilmiş olması, çalışmanın güvenilirliğini ve katılımcıların haklarını korumayı sağlamıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde çalışmada kullanılan ölçme aracıyla ilgili elde edilen verilere ve bu verilere ilişkin istatistiksel bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans Dağılımı

Gruplar	<i>n</i>	%
Cinsiyet		
Kadın	256	77,1
Erkek	76	22,9
Yaş		
29 yaş ve altı	39	11,7
30-34	82	24,7
35-39	81	24,4
40 yaş ve üzeri	130	39,2
Eğitim Düzeyi		
İlkokul	126	38,0
Ortaöğretim	140	42,1
Lisans	57	17,1
Lisansüstü	9	2,8
Haftalık Beden Eğitimi Ders Saati		
Hiç Katılmıyor	77	23,2
30 dk'dan az	66	19,8
30 – 60 dk arası	94	28,3
60 – 90 dk arası	50	15,2
90 dk ve üzeri	45	13,5

Not. *n* = 332

Tablo 1, çalışmaya katılan katılımcıların demografik özelliklerini göstermektedir. Cinsiyet dağılımına baktığımızda, katılımcıların %77.1'inin kadın ve %22.9'unun erkek olduğunu görüyoruz. Bu, örneklemin büyük çoğunluğunun kadın olduğunu göstermektedir. Yaş dağılımı incelendiğinde, katılımcıların çeşitli yaş gruplarına dağıldığı görülmektedir. En büyük grup, %39.2 ile 40 yaş ve üzeri katılımcılardır. Eğitim düzeyine göre, katılımcıların çoğunluğunun ortaöğretim mezunu olduğu (%42.1) ve onu ilkököl mezunlarının (%38.0) takip ettiği görülmektedir. Lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim alan katılımcıların oranı daha düşüktür. Haftalık beden eğitimi ders saatine bakıldığında, katılımcıların çeşitli düzeylerde beden eğitimi derslerine katıldıkları görülmektedir. En büyük grup, %28.3 ile 30-60 dakika arası beden eğitimi dersine katılanlardır. Bu demografik veriler, araştırma grubunun çeşitli demografik özelliklere sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 2. Ebeveynlerin Beden Eğitimi Dersinden Beklentilerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikleri

Alt Boyutlar	X	Ss
Algısal Boyut	24.31	4.48
İşlevsel Boyut	17.24	3.58
Destek Boyutu	13.48	2.84
Önem Boyutu	13.86	3.17
Toplam	58.90	5.51

Not. $n < 332$; $X = \text{Ortalama}$; $Ss = \text{Standart Sapma}$

Tablo 2, Anne Baba Tutum Ölçeği'nin dört alt boyutunun (Algısal, İşlevsel, Destek ve Önem Boyutları) ortalama ve standart sapma değerlerini sunmaktadır. Katılımcıların algısal boyut için ortalama puanı 24.31 ve standart sapması 4.48 olarak belirlenmiştir. İşlevsel boyutta ortalama puan 17.24 ve standart sapma 3.58, destek boyutunda ise ortalama puan 13.48 ve standart sapma 2.84 olarak ölçülmüştür. Önem boyutunda ise ortalama puan 13.86 ve standart sapma 3.17'dir. Bu bulgular, katılımcıların anne ve babalarının beden eğitimi derslerine yönelik tutumlarının alt boyutlarda değişkenlik gösterdiğini ve bu alt boyutların incelenmesinin önemli olduğunu göstermektedir.

Tablo 3. Katılımcıların Cinsiyet Değişkenlerine Göre t-Testi Analiz Sonuçları

Alt Boyutlar	Kadın		Erkek		t	p
	x	Ss	x	Ss		
Algısal Boyut	24.21	4.64	24.64	3.90	-0.741	0.459
İşlevsel Boyut	16.98	3.76	18.10	2.75	-2.401	0.017*
Destek Boyutu	13.30	2.93	14.07	2.43	-2.096	0.037*
Önem Boyutu	13.55	3.26	14.90	2.58	-3.325	0.001*
Toplam	59.23	5.67	57.76	4.81	-2.058	0.040*

Not. * $p < 0.05$. $X = \text{Ortalama}$; $Ss. = \text{Standart Sapma}$; kadın ($n=256$); erkek ($n= 76$)

Tablo 3, katılımcıların cinsiyet değişkenlerine göre Anne Baba Tutum Ölçeği'nin dört alt boyutu (Algısal, İşlevsel, Destek ve Önem Boyutları) üzerinde yaptıkları t-Testi analiz sonuçlarını sunmaktadır. Bulgulara göre, kadın ve erkek katılımcılar arasında Algısal Boyut için t-testi sonucunda anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($t=-0.741$, $p=0.459$). Ancak, İşlevsel Boyut ($t=-2.401$, $p=0.017^*$), Destek Boyutu ($t=-2.096$, $p=0.037^*$), ve Önem Boyutu ($t=-3.325$, $p=0.001^*$) altında kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Toplam puanlar açısından da benzer şekilde kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı bir fark saptanmıştır ($t=-2.058$, $p=0.040^*$). Sonuçlar, cinsiyetin Anne Baba Tutum Ölçeği alt boyutları ve toplam puanları üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Tablo 4. Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre ANOVA Testi Analiz Sonuçları

Alt Boyutlar	29 ve altı		30-34		35-39		40 ve üzeri		F	p
	X	Ss	X	Ss	X	Ss	X	Ss		
Algısal Boyut	25.33	3.11	23.93	4.73	23.72	4.70	24.60	4.48	1.509	.212
İşlevsel Boyut	19.33	2.25	16.23	3.73	16.98	3.49	17.41	3.61	7.211	.000*
Destek Boyutu	14.89	1.74	12.81	2.93	13.34	2.69	13.56	3.00	4.329	.002*
Önem Boyutu	15.28	2.31	13.09	3.23	13.90	2.94	13.89	3.35	4.329	.004*
Toplam	57.23	4.45	58.29	4.48	58.81	6.01	59.90	5.92	2.831	.038*

Not. * $p < 0.05$. $X = \text{Ortalama}$; $Ss. = \text{Standart Sapma}$; 29 ve altı ($n=39$); 30-34 ($n= 82$); 35-39 ($n= 81$); 40 ve üzeri ($n= 130$)

Tablo 4, katılımcıların yaş gruplarına göre Anne Baba Tutum Ölçeği'nin dört alt boyutu (Algısal, İşlevsel, Destek ve Önem Boyutları) üzerinde yaptıkları ANOVA testi analiz sonuçlarını sunmaktadır. Bulgulara göre, yaş grupları arasında Algısal Boyut altında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($F=1.509$, $p=0.212$). Ancak, İşlevsel Boyut ($F=7.211$, $p=0.000^*$), Destek Boyutu ($F=4.329$, $p=0.002^*$), ve Önem Boyutu ($F=4.329$, $p=0.004^*$) altında yaş grupları arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Toplam puanlar açısından da benzer şekilde yaş grupları arasında anlamlı bir fark saptanmıştır ($F=2.831$, $p=0.038^*$). Sonuçlar, yaş grubunun Anne Baba Tutum Ölçeği alt boyutları ve toplam puanları üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Tablo 5. Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre ANOVA Analiz Sonuçları

Alt Boyutlar	İlkokul		Ortaöğretim		lisans		lisansüstü		F	p
	X	Ss	X	Ss	X	Ss	X	Ss		
Algısal Boyut	24,38	4,69	24,13	4,49	24,56	4,17	24,33	3,53	,142	,934
İşlevsel Boyut	16,15	4,05	17,83	3,15	17,94	3,12	18,77	1,92	6,728	,000*
Destek Boyutu	12,86	3,19	13,78	2,55	13,91	2,57	14,66	2,00	3,550	,015*
Önem Boyutu	13,21	3,28	14,22	3,03	14,29	3,08	14,44	3,24	2,884	,036*
Toplam	59,22	5,93	58,75	5,28	58,21	4,96	61,00	6,26	3,509	,016*

Not. * $p < 0.05$. X = Ortalama; Ss. = Standart Sapma; İlkokul (n=126); Ortaöğretim (n= 140); lisans (n= 57); lisansüstü (n= 9)

Tablo 5, katılımcıların eğitim durumlarına göre Anne Baba Tutum Ölçeği'nin dört alt boyutu (Algısal, İşlevsel, Destek ve Önem Boyutları) üzerinde yaptıkları ANOVA analiz sonuçlarını göstermektedir. Bulgulara göre, eğitim düzeyleri arasında Algısal Boyut altında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($F=0.142$, $p=0.934$). Ancak, İşlevsel Boyut ($F=6.728$, $p=0.000^*$), Destek Boyutu ($F=3.550$, $p=0.015^*$), ve Önem Boyutu ($F=2.884$, $p=0.036^*$) altında eğitim düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Toplam puanlar açısından da benzer şekilde eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir fark saptanmıştır ($F=3.509$, $p=0.016^*$). Bulgular, katılımcıların eğitim düzeylerinin Anne Baba Tutum Ölçeği alt boyutları ve toplam puanları üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Tablo 6. Çocukların Haftalık Beden Eğitimi Ders Saatine Göre ANOVA Testi Analiz Sonuçları

Alt Boyutlar	Hiç katılmıyor		30 dk'dan az		30-60 dk arası		60-90 dk arası		90 dk üzeri		F	p
	X	Ss	X	Ss	X	Ss	X	Ss	X	Ss		
Algısal Boyut	24,15	4,57	24,77	4,54	23,70	5,08	24,80	3,44	24,62	3,85	,834	,504
İşlevsel Boyut	17,07	3,76	16,43	4,26	16,68	3,54	18,42	2,77	18,57	2,26	4,537	,001*
Destek Boyutu	13,77	3,00	12,96	3,15	12,74	2,68	14,28	2,61	14,37	2,07	4,627	,001*
Önem Boyutu	13,96	2,95	13,42	3,41	13,32	3,31	14,90	2,68	14,28	3,13	2,586	,037*
Toplam	57,80	4,93	59,40	5,83	59,10	5,74	59,72	5,93	58,68	4,89	1,229	,298

Not. * $p < 0.05$. X = Ortalama; Ss. = Standart Sapma; Hiç katılmıyor (n=77); 30 dk'dan az (n= 66); 30-60 dk arası (n= 94); 60-90 dk arası (n= 50); 90 dk üzeri (n= 45)

Tablo 6'da, çocukların haftalık beden eğitimi ders saatine göre Anne Baba Tutum Ölçeği'nin dört alt boyutu (Algısal, İşlevsel, Destek ve Önem Boyutları) üzerinde yapılan ANOVA analiz sonuçları sunulmaktadır. Bulgulara göre, beden eğitimi ders saatlerine göre Algısal Boyut altında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($F=0.834$, $p=0.504$). Ancak, İşlevsel Boyut ($F=4.537$, $p=0.001^*$), Destek Boyutu ($F=4.627$, $p=0.001^*$), ve Önem Boyutu ($F=2.586$, $p=0.037^*$) altında beden eğitimi ders saatlerine göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Toplam puanlar açısından ise beden eğitimi ders saatlerine göre anlamlı bir fark saptanmamıştır ($F=1.229$, $p=0.298$). Bulgular,

çocukların haftalık beden eğitimi ders saatlerinin Anne Baba Tutum Ölçeği alt boyutları üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada özel eğitim uygulama okullarında öğrenim gören öğrencilerin anne, baba ve yasal varislerinin beden eğitimi ve spor dersinden beklenti düzeylerini belirleyerek farklı değişkenler açısından incelenmeye çalışılmıştır.

Yapılan araştırmada elde edilen veriler incelendiğinde anne, baba ve yasal varislerin özel eğitim uygulama okullarında öğrenim gören çocuklarının beden eğitimi dersine katılımına yönelik tutum ölçeği ve alt boyutları puanlarının orta seviyede bir ortalamaya sahip olduğu tutumlarının da genelde olumlu yönde ağırlık kazandığı görülmüştür.

Sonuçların orta düzeyde anlamlı çıkmasının başlıca etkenlerinden biri olarak okullarda beden eğitimi dersinin beklenen düzeyde amacına uygun yapılamamasının neden olduğu söylenebilir. Özellikle öğrenci sayısı kalabalık, özel eğitim uygulama okullarında fiziki alt yapının yetersiz olması, ders saatlerinin çakışması, var olan spor salonunun ortaklaşa ya da sırayla kullanılması dersten yeterince yararlanılamaması anlamına gelmektedir. Son çıkarılan özel eğitim hizmetleri yönetmeliği ile 1. kademe beden eğitimi öğretmeni kadrosunun kapatılması da öğrencilerin beden eğitimi dersinden yararlanmasını engellemiştir.

Özel gereksinimli bireyler için planlanan spor etkinlikleri yüksek maliyet gerektiren etkinliklerdir. Dolayısıyla bu çocuklardan etkinlik için alınan ücret, spor okullarının ücretlerinden daha fazla; bu da aileye oldukça ağır bir yük getirmektedir. Ayrıca etkinliklere ulaşımını aile kendisi üstlendiği için aileye ek bir maliyet olmaktadır. Bunun sonucunda da özel gereksinimli bireylerin büyük bir kısmı ders dışı faaliyetlere katılamamaktadır. Bir başka sorunda tüm özel eğitim uygulama okullarını aynı başlık altında birleştirip, ortak ders programlarının uygulanmaya çalışılmasıdır. Oysaki ağır düzey engel grubuna sahip öğrencilerin programı ile daha hafif düzey öğrencilerin ders programlarının farklı olması gerektiği düşünülmektedir. Tüm olumsuzlukların yanı sıra son yıllarda obezitenin artışı; ailelerin imkânları ölçüsünde spor yapma ihtiyaçlarını ön plana çıkarmıştır. Basın yayın organlarında spor ve sağlıklı beslenmenin önemi üzerinde durulmakta toplumsal farkındalık oluşturulmaya çalışılmaktadır. Aileler sporun önemini farkında olup beden eğitimi dersini desteklemesi derse olan inançlarının fazla olduğunu göstermiştir.

Yapılan literatür çalışmaları sonucunda elde edilen verilere göre Tanrıyeri (2010)'nin Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisinde yayınlanan İlköğretim II, III, IV, V. Sınıflarında Beden ve Oyun Eğitime Verilen Önem adlı makalede velilerin okullardaki beden eğitimi çalışmaları hakkında yeterince bilgi sahibi olmadığı saptanmıştır. Bu açıdan yaptığımız çalışmanın sonucu, Tanrıyeri'nin çalışmasının sonucu ile örtüşmemektedir. Bunun sebebinin yaptığımız çalışmanın özel gereksinimli bireylerle ilgili olması, ailelerin çocuklarının gelişimini yakından takip etmesi gerekliliğinin önemini farkında olmalarından kaynaklanabilir.

Ebeveynlerin çocuklarının beden eğitimi dersine katılımına yönelik tutumları ile ebeveynlerin cinsiyet gruplarında ölçeğin toplamında ve işlevsel, destek, önem alt boyutlarının ortalamalarında anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür. Haris (1999)'in Parental Expectations of High School Interscholastic Athletic Activities adlı doktora tezinde çocukların cinsiyeti ile tutumlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Yine benzer bir çalışma olan Cohen (2005) tarafından yapılan bir çalışmada, ebeveynlerin cinsiyeti ile tutumlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapmış olduğumuz çalışmanın sonuçları diğer araştırmacıların sonuçları ile örtüşmemektedir. Yaptığımız çalışmada ebeveynlerin cinsiyetleri ile anlamlı ilişkinin çıkmasını son yıllarda basın yayın kuruluşlarında sporun faydaları ile ilgili haberlerin yaygınlaşması olabilir. Büyük şehirlerde yerel yönetimlerin engelli bireylere ücretsiz spor imkânı sağladıkları da göz önünde bulundurulmalıdır.

Ayrıca engelli bireylerin katıldığı müsabakalarda dereceye giren sporculara çeşitli ödüllerle teşvik sağlanması sayesinde ebeveynlerin çocuklarını spora yönlendirmesi açısından önem kazandığı söylenebilir.

Yapılan araştırmada elde edilen bir diğer sonuç; anne-babaların, çocuklarının beden eğitimi dersine katılımına yönelik tutumlarıyla velilerin yaş grupları arasında ölçeğin toplamında ve işlevsel, destek, önem alt boyutlarının ortalamalarında anlamlı farklılıkların olduğudur. Buna sebep olarak yüksek puan alan 40 ve üzeri yaşlardaki ebeveynlerin özel gereksinimli çocuklarından beden eğitimi dersinin kazanımlarına göre gelişme kaydettiği ve bunun sonucunda ebeveynlerin dersten beklentilerini olumlu yönde arttırdığı söylenebilir.

Bir diğer analiz sonuçları bize ailelerin beden eğitimi dersine tutumları ile eğitim durumu açısından anlamlı farklılık durumunu göstermektedir. Ölçeğin toplamında ve işlevsel, destek, önem alt boyutlarının ortalamalarında anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu sonuca göre eğitim seviyesi yükseldikçe ebeveynlerin beden eğitimi dersine bakış açıları olumlu yönde gelişmektedir. Ailenin eğitim düzeyi arttıkça akademik çalışmalardan ziyade sportif etkinliklere yöneldiği düşünülmektedir. Ayrıca eğitim seviyesi ile spora verilen önemin pozitif bir ilişki içinde olduğu söylenebilir. Yine bu konuda Öncü (2007)'nin Anne ve Babaların Çocuklarının Beden Eğitimi Dersine Katılımına Yönelik Tutumları ve Beklentileri adlı doktora tezinde elde ettiği sonuçlara göre ebeveynlerin eğitim durumu ile tutumlar arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür. Bu noktada çalışmamız bu çalışmanın sonucundan farklı sonuçlar göstermiştir. Bu farklılaşmaya çalışmamızın yapıldığı çevrenin ve katılımcıların eğitim durumlarındaki farklılıkların neden olduğu söylenebilir.

Haftalık beden eğitimi dersi değişkenine göre tutum ölçeğinin destek, işlevsel ve önem alt boyutlarında anlamlı bir fark olduğu gözlenmiştir. Sonuçlara göre 90 dk ve üzeri spor yapan çocukların daha düşük sürelerde ve hiç yapmayanlara oranla işlevsel, destek ve önem alt boyutlarında daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Beden eğitimi dersinin işleniş saatinin 2018-2019 eğitim öğretim yılında iki ders saatinden beş ders saatine çıkarılması özellikle ağır engel grubundaki çocukların gelişiminde sporun önemini artırdığı düşünülmektedir. Daha uzun sürede beden eğitimi yapan çocukların gelişimlerinde daha iyi sonuç aldıkları söylenebilir.

Sonuç olarak, özel eğitim uygulama okullarında öğrenim gören öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik ebeveyn tutumlarının önemli olduğu ve bu tutumların çeşitli faktörlere bağlı olarak değişebildiği sonucuna varılmıştır. Bu bulgular, okulların ve eğitim sisteminin, özel gereksinimli öğrencilerin beden eğitimi ve spor faaliyetlerine daha etkin bir şekilde katılımını teşvik etmek için çeşitli önlemler alması gerektiğini vurgulamaktadır.

Öneriler

Engelli bireylerin toplumsal uyumunu sağlamak ve toplumsal farkındalığı artırmak için erken yaşlardan itibaren eğitim politikalarında yer almaları gereklidir. Bu konuda hükümetler, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları büyük rol oynamaktadır. Yerel yönetimlerin engelli bireylerin spor yapmalarını kolaylaştırmak için tesislerinde ücretsiz ve uzun süreli kullanım imkanları sunmaları önemlidir. Özel eğitim uygulama okullarının spor salonları ve atölyelerinden daha etkin bir şekilde yararlanabilmek için özel tasarlanmış okul tesislerinin yapılması gerekmektedir. Bu sayede mevcut spor salonlarından ve atölyelerden daha verimli bir şekilde faydalanılabilir. Engelli bireylerin engel gruplarına göre ayrılarak eğitim programlarının buna göre düzenlenmesi ve öğrencilerin kendi seviyelerine uygun eğitim programlarına dahil edilmesi önemlidir. Bilimsel araştırmalarda daha kapsamlı örneklemeler kullanılmalı ve bu öneriler dikkate alınarak çalışmalar yapılmalıdır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma kapsamında çıkar çatışması bulunmamaktadır. Araştırmanın sonuçları ve önerileri, tarafsız bir şekilde elde edilen verilere dayanmaktadır ve herhangi bir dış etkiden etkilenmemiştir.

Finansman

Bu çalışma için herhangi bir finansman kaynağı kullanılmamıştır. Araştırmanın tasarımı, veri toplama süreci ve analiz aşamaları araştırmacının kendi imkanları ve mevcut kaynaklarıyla gerçekleştirilmiştir.

Yazar Biyografileri ve Katkıları

Sorumlu Yazar: *Beyza Dülger¹* - Keçiören Özel Eğitim Uygulama Okulu, Ankara, Türkiye, ORCID No: 0000-0003-4827-4097 - beyzadoga@hotmail.com

Alıntı/Citation: Dülger, B. (2024). Özel eğitim okullarında öğrenim gören öğrencilerin ebeveynlerinin beden eğitimi ve spor dersi beklentileri. *InnovatioSports Journal*, 2(1), 49-58.

5. KAYNAKLAR

- Arılı, M., & Nazik, H. (2001). *Bilimsel araştırmaya giriş*. Gazi Kitabevi. Ankara.
- Beyazoğlu, G. (2014). *Oyun ve su terapilerinin otizm tanısı almış bir çocukta gözlenen davranış bozukluklarının azaltılması üzerindeki etkilerinin incelenmesi* (Yayın No. 650549) [Yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Cohen, C. (2005). *Influence of parental beliefs on attitudes and exercise levels in middle school children* [Unpublished thesis, Unpublished honours thesis]. Florida State University.
- Çamlıyer, H. (1994). *Eğitilebilir zeka düzeyindeki çocuklarda hareket eğitiminin algısal gelişim düzeylerine etkileri* (Yayın No. 32541) [Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Çamlıyer, H., & Çamlıyer, H. (2011). *Çocuk hareket eğitimi ve oyun*. Can Ofset. Manisa.
- Doğduay, G. (2013). *Engelli bireye sahip ebeveynlerde sporun yaşam kalitesine etkisi* (Yayın No. 336014) [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Gür, A. (2001). *Özürümlerin sosyal yaşama uyum süreçlerinde sportif etkinliklerin rolü*. *T.C Başbakanlık Özürümler İdaresi Başkanlığı Yayınları*. Ankara.
- Güzel, A. N., & Kafa, N. (2016). *Engellilerde spor ve sınıflandırma*. Gazi Kitapevi Yayınları. Ankara.
- Haris, K. W. (1999). *Parental expectations of high school interscholastic athletic activities* [Doctoral thesis, Virginia State University]. Amerika.
- İlhan, E. L. (2007). *Eğitilebilir zihinsel engelli çocuklarda beden eğitimi ve spor aktivitelerinden ruhsal uyum düzeylerine etkisi* (Yayın No. 218491) [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- İnan, M. (2009). *Kamu ve özel eğitim kurumlarında beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin hizmet kalitesinin değerlendirilmesi* (Yayın No. 242809) [Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.

- Öncü, E. (2007). *Ana-babaların çocuklarının beden eğitimi dersine katılımına yönelik tutumları ve beklentileri* (Yayın No. 2225517) [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Özmen, D., & Çetinkaya, A. (2012). Engelli çocuğa sahip ailelerin yaşadığı sorunlar, *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 28(3), 35-49.
- Özsoy, Y., Özyürek, M., & Eripek, S. (1992). *Özel eğitime giriş* (3. baskı). Karatepe Yayınları. Ankara.
- Tanrıyeri, Y. (2010). İlköğretim, I, II, III, IV, V. sınıflarında beden ve oyun eğitimine verilen önem. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(4), 154-156.